

ФРАНЦ ВІДЕРКЕР ЗАХИЩАЄ СВОЮ РЕПУТАЦІЮ

1

Один знайомий розповів йому про туристичну фірму, що організовує велосипедні подорожі під час відпусток. Відтоді Франц Відеркер, придбавши собі легкий гоночний велосипед, тренується на ньому вечорами, а в суботу й цілий день, звичайно десь за містом або на глухих вулицях, де час від часу трапляються й інші велосипедисти, а то й селянські трактори, від яких залишаються на асфальті грудки польового ґрунту. Перспектива протягом двох тижнів об'їхати на велосипеді Сіцилію або перетнути Голландію розбудила в ньому давню любов до пригод. Побачимо, каже він собі, чи мене ще на це стане. Труді, його дружина, схвалює чоловіків намір, проте сама їхати з ним не хоче. Це, мовляв, суто чоловіча справа — адже і в турне по Швейцарії та по Італії жінки теж участі не брали. Правда, й вона дещо робить, щоб зберегти спортивну форму. Кожного вечора у середу вона займається гімнастикою і грає в баскетбол у жіночому спортивному клубі «Феміна», де до неї приєднуються приятельки ще з часів скаутського дитинства. Труді колись сягнула аж до керівної верхівки у скаутів. На одному вечорі самодіяльності вона вперше зустрілася тоді зі своїм майбутнім чоловіком, що теж був завзятий скаут (та й досі таким лишився) і шанувальник Баден-Пауеля, офіцера колоніальних військ, а потім лорда.

Францеві, або Френцлеві, як звать його друзі, сорок два роки. Його обидві дочки-підлітки частенько підсміюються зі свого тата, що тренується в шортах на велосипеді. Франца це не дратує. Такими й мають бути дочки в перехідному віці. Нещодавно вони не хотіли більше брати участь у щорічному дводенному поході, коли у травневі суботу й неділю десятки тисяч спітнілих людей маленькими й великими загонами, як завзяті солдати, бадьоро співаючи, гупають чобітьми по асфальтованих дорогах крізь квітучий краєвид, щоб наприкінці мати право двічі пройти під тріумфальні звуки маршової музики через фініш на Мінгерштрассе, гордовито випроставшись і по змозі в ногу, незважаючи на намуляні пухирі. У ці два дні, коли марширують заради слави батьківщини і спортивного гарту, місто святково розквітає прапорами, увечері по старих завулках гуляють солдати з багатьох країн у синій, сіро-зеленій та кольору хакі формі — хвацькі хлопці, барвисті, наче птахи. А от дочки Відеркера цього року відмовилися від такої втіхи. І що могли вдіяти розчаровані батьки, як не примиритися з цією відмовою?

При цьому Франц не міг позбутися недоброго відчуття, що він піддався саме тій ліберальній слабкості, від якої давно застерігали його в армійських та в скаутських колах, бо вона нібито розпещує молодь, що, як кажуть, призвело свого часу до загибелі Стародавнього Риму. Слівце «йоржистий» було колись улюбленим словом Франца, тепер воно зникло з мови сучасної молоді. Коли він якось незлобливо промовив його, дівчата зашикали, зареготали не знати й чого. На жаль, Францові дочки й не в скаутах, щось із півроку вони там принохувались, а потім усе те їм набридло.

Зате Труді торік у травні марширувала із загонами військово-допоміжної жіночої служби, куди вступила, коли вийшла із скаутів. Франц тим часом приєднався до клану непосидючих скаутів-ветеранів, натхненником яких став моторний військовий капелан, що заспівував у походах давніх пісень. А дочки залишились удома. Як уже марширувати, казали вони, то не отак безцільно, а за щось або проти чогось, наприклад проти атомних станцій, а інакше воно не має сенсу. Їхнє бурчання дратувало батьків. «Ач які розумні стали! Вдома так ніколи не гасите світло, і якби раптом зник струм, то ви перші обурились б!» Але серйозного скандалу так і не виникло — він спалахнув би хіба що тоді, коли б дівчата справді надумали взяти участь у анти-атомному поході, але на це їм не вистачало переконаності, та й надто мляві вони були. Тож мир у сім'ї не порушився.

Франц і Труді Відеркери — досить гармонійне подружжя, вони непогано доповнюють одне одного, їх поєднують схожі переживання юності, вони мають приблизно однакові уявлення про життя. Той лорд з колоніальних військ — їхній добрий патрон.

Правда, Труді трохи засмучує, що Френцлеві, мабуть, завжди доведеться залишатись тим, чим він є тепер, — ад'юнктом у відділі служби озброєнь військового департаменту Швейцарської Конфедерації, правою рукою свого шефа. Це довірений пост, до якого може дослужитися тільки абсолютно надійна особа, тож треба бути задоволеними. Але трохи прикро, що доля ніби прирекла її Френцля на те, щоб завжди бути чиеюсь правою рукою.

Бо той шеф, на жаль, тільки на чотири роки старший за свого ад'юнкта. Як не вдарить блискавка, то Френцлеві буде шістдесят один рік, коли шеф подасть у відставку. Шістдесят один! Забагато, щоб сподіватися зайняти посаду шефа! Військовий департамент захоче призначити молодшого віком начальника, обізнаного з найновішими технічними досягненнями. Зрештою, йдеться про оборону країни, та й про податки теж. Військовий департамент повинен дбати про те, щоб і надалі лишатись рентабельним і динамічним. А Франц свого часу закінчив лише технічне училище в Бургдорфі. Як для сина звичайного собі листоноші, то це було неабищо. Він зробив, можна сказати, блискучу кар'єру, як у професійному, так і в соціальному плані. Але вимоги часу щодня зростають. Техніка озброєнь розвивається нечуваними темпами.

Франц не був здатний на таку мерзоту, щоб бажати своєму шефові раку, інфаркту або чогось подібного, і це слід поставити йому в заслугу. Він навіть уві сні не подумав би чогось такого гидотного. Той благородний лорд, що завжди у нього в серці, боронить його від такого. А що Франц як права рука завжди напоготові, то шеф, мабуть, уникне долі інших, менш розпещених своїми ад'юнктами, асистентами та заступниками, а тому більш виснажених начальників і зможе прослужити аж до пенсії.

Отож, оскільки його професійній кар'єрі загрожує, на превеликий жаль, застій, Франц надолужує своє в іншій соціальній царині: він став домовласником. Його тітка Лені, яка померла близько року тому, заповіла своєму єдиному племінникові прибутковий будинок, споруджений у 1925 році. Будинок, правда, непоказний, та ще й у віддаленому від центру кварталі. Причому тітка Лені досить занедбала ті вісім дво-

та дво-з-половиною-кімнатних квартир, але з добрим наміром — брати зі своїх пожилців по змозі невисоку плату. «Власність зобов'язує» — такий був її девіз. Протягом кількох десятиріч вона працювала чимось на зразок секретарки у Швейцарській профспілці робітників-металістів та годинниківів. Тільки на її похороні Франц почув, ніби замолоду вона брала участь у релігійно-соціалістичному русі, але що воно таке, він не знав, як не знав і того, що таке взагалі буває. Поєднання релігії і соціалізму видалося йому кумедним. Літні й зовсім молоді люди жили в будинку тітки Лені дружно. Майже всі вони з'явилися на кремацію. Мабуть, справді любили тітку, та це й не дивно.

Ще коли тітка Лені була жива, вона взяла з племінника обіцянку не виселяти теперішніх пожилців, а в будинку зробити тільки поточний ремонт, у крайньому разі — часткові переробки, але все це з почуттям міри, щоб і далі можна було брати з мешканців невисоку плату. Тітка дуже цим переймалася. Протягом років вона зуміла настільки знизити іпотечний борг, який тяжів над нею, що квартирна плата в її будинку стала незалежною від коливань іпотечного проценту. То був її внесок (можливо, наївний) у боротьбу з інфляцією.

«Сякий-такий додаток до твого заробітку нашкребеться», — сказала тоді тітка, і Франц охоче пообіцяв їй і надалі керувати домоволодінням у її доброму дусі та розумінні. Бухгалтерськими та податковими дрібницями тепер займається бюро обслуговування нерухомого майна, яке порекомендував йому шеф.

Само собою зрозуміло, що Франц, діставши у власність будинок, вступив до спілки домовласників — так годилося зробити для солідності, а до того ж було й корисно: адже газета спілки «Домовласник» давала поради та інформацію, що могли бути корисні для новачка. «Як хазяїн я ще вовчєня», — не вельми дотепно кепкував Франц із самого себе. Але, читаючи «Домовласника», він поступово усвідомлював, як неухильно обмежують приватну власність, обдирають, загрожують їй у самій її суті. Досі, будши просто бездоганним наймачем, він не мав про це найменшого уявлення та й не сушив собі таким голову.

Та все ж таки нарікати не було на що. Добра тітка Лені мала рацію: «додаток» справді був непоганий, і фінансові можливості Відеркерів розширилися.

Зрештою, Франц ще й працює, як і раніше. По суботах він тренується, готуючись до велосипедних подорожей під час відпустки. Чиновник, чоловік і батько родини, сповнений добропорядності. Сумнівні збіговиська, що їх так полюбляє дехто з колег і до яких його теж не раз запрошували, викликають у нього огиду. Порнографічні фільми, гра в покер із роздяганням (стріп-покер), обмін дружинами? Тьху, гидота! Для федеральних службовців, а надто службовців військового департаменту, про участь у таких оргіях не може бути й мови — така його думка. Труді поділяє цю думку і твердо переконана, що у вищих сферах такі гульбища рішуче засуджують, а їх учасників рано чи пізно буде покарано, принаймні затримкою у просуванні по службі. Франц теж припускає таку можливість і не суперечить. Головне — самому не вляпатись у грязюку, як, бувало, казала тітка Лені.

У кабінеті Франца над шафою з документами висить портрет Анрі Гізана верхи на коні — останнього бойового генерала Швейцарії. Таке саме фото, але меншого формату, висіло колись у вітальні дому його батьків. Батько завжди казав: «Цьому генералові ми завдячуємо все. Він чинив опір негідникам, що хотіли зрадити й занапастити нас». Гізан і Баден-Пауель втілювали чесноти, які Франц скромно намагався наслідувати. «Хворе тіло наказує, здорове тіло підкоряється» — чи це Гізан сказав, чи, може, лорд? В усякому разі, Франц намагається триматись у формі. Хто цілий день сидить у конторі, той не повинен розклеюватись. А наступного року він добре збадьорить себе велосипедними подорожами.

Пізня осінь. Дні коротшають, ночі довшають. На майже голих вітах дерев зависає туман, обличчя людей на вулицях, у трамваях стали байдужі. Продавці каштанів знову настромляли своїх рудих хижок на залюднених перехрестях. Запах каштанів, присмажених на розжареному вугіллі так, що аж шкаралупи тріскаються, лоскоче ніздрі перехожим.

Мають відбутися вибори до муніципальної ради.

Франц не мав часу цікавитися передвиборною боротьбою в газетах чи бодай листівках, ба навіть узяти участь хоча б у одних (як писали, погано відвідуваних) передвиборних зборах. Як звичайно, він проштовхне в щілину урни список кандидатів од буржуазних партій. Соціалістів у військовому департаменті вважають за ненадійних людей — адже ніколи не знаєш, чи вони раптом не проголосують проти воєнних кредитів, серед них завжди є екстремісти. Хоча СДПШ¹ представлена в уряді, але, на щастя, в меншості, і, отже, коли треба, її можна приборкати, заткнути їй пельку більшістю голосів. Ще ніколи жоден «соці» не посмів керувати військовим департаментом; до речі, й жоден з вищих офіцерів не належить до СДПШ.

Хіба ж Баден-Пауель або генерал Гізан були «соці»?

Франц знає, кого обирати.

Проте задовго перед виборами він усе ж таки викроїв собі трохи часу («Часу немає, отже, треба його собі викроїти» — це був його девіз), щоб хоч раз проглянути списки кандидатів різних партій, просто з цікавості, бо при цьому можна зробити якесь несподіване відкриття: «Ти диви, Пфьот! А я й не знав, що він у Селянському союзі!.. Ну, Саломея Гутьяр — та завжди вступає у змагання, але ніколи її не обирають... А це хіба не отой молодий Нойеншвандер, що живе навпроти за рогом? Як це він проліз до тих «соці»? Адже його батько з лібералами... Карл Шорі все ще з молоддю Берна, хоч сам уже далеко не молодий...»

І так далі. Серед багатьох незнайомих виринають знайомі прізвища — забавна гра в пошук та впізнавання, в ній бере участь і Труді. Вона енергійно складає загальний список, тобто вписує туди якомога більше жінок, зрозуміла річ, тільки з буржуазних партій. Це ж її право. Але вона не феміністка, це для неї занадто складні матерії.

«Сільвіо Кнутті? Кумедне прізвище...» Францові здається, ніби він десь його вже чув. Але де?.. Кресляр-будівельник? Чого треба якомусь там кресляреві-будівельнику в муніципальній раді? Ясна річ: шансів ніяких. Той Кнутті — кандидат червоних, безнадійної жменьки прихильників Москви. Вони зберуть не набагато більше голосів, ніж ті, що самі виставляють себе кандидатами...

Та наступного ранку, коли Франц у себе в кабінеті диктував у диктофон кілька листів, йому раптом сяйнула думка, але, на жаль, не дуже радісна: Сільвіо Кнутті — це ж пожилець у будинку тітки Лені!

Сільвіо Кнутті, кресляр-будівельник, ніякого сумніву. Квартира на першому поверсі, якщо його не зраджує пам'ять, мешкає разом з приятелькою, Зузі Функ, або ж Фінк. Франц знає ці прізвища тільки з розрахунків за квартплату. Можливо, обоє були на кремації тітки Лені. Франц не пригадує. А може, їх там і не було. Такі суб'єкти не мають пошани ні до смерті, ні до релігії, це ж відома річ. Оце такий подаруночок підсунула йому тітонька! Раптом виявляється, що в його будинку мешкає підривний елемент, який тільки й вичікує, щоб одного чудового дня забрати у нього цей будинок!..

Але до цього в недалекому майбутньому, на щастя, ще не дійде, принаймні у Швейцарії.

Значно більші побоювання викликає щось інше.

¹ Соціал-демократична партія Швейцарії.

Усе, що чинять ліві екстремісти, у яких заходах чи демонстраціях вони беруть участь, з якими людьми водяться — усе це, як відомо Францові, спостерігають і реєструють відповідні служби. Зрештою, треба пильно стежити за руками імовірних паліїв, перш ніж вони щось підпалять. Та найдужче занепокоїв Франца відомий звичай охоронців державного ладу завбачливо брати на замітку також роботодавців і квартирних хазяїв отих запідозрених. Власне, роблять це лише задля порядку. Коли вже нагляд, то він має бути якнайпильніший — Францові це завжди було ясно. Ще від часів гучної справи полковника-бригадира Жанмера, звинуваченого у шпіонажі, службовців у армії та військового департаменті перевіряють якнайретельніше. Отож досить буде комусь наштовхнутись у секретному досьє Сільвіо Кнутті на ім'я його квартирного хазяїна, Франца Відеркера-Флюка, ад'юнкта військового департаменту Швейцарської Конфедерації, — і він, бездоганний службовець, потрапить до списку підозрілих осіб! Чого б то вахмістр Санчі, розмовляючи з ним минулого тижня по телефону, був такий скупий на слова? Він же загалом аж надто балакучий. Францові частенько трапляється наводити довідки у федеральній поліції з приводу різних осіб. Але цього разу Санчі відповідав йому різко, майже нечемно. Можливо, федеральна поліція вже має якусь підозру і дала наказ про всяк випадок остерігатися його, Франца Відеркера?

Ох, той проклятуший будинок!..

Після обіду, за кавою, коли дочки пішли до себе і стереосистема запрацювала на повну потужність, Франц обговорив становище з Труді. Їй відразу стало ясно, що треба вчинити: якнайскоріше виселити того Кнутті з квартири.

— Але ж ти знаєш, що я обіцяв тітці Лені!

— А вона знала, що він за тип, той Кнутті?

— Уявлення не маю. Але, здається мені, вона була досить лівою, такою собі ідеалісткою.

— А хіба вона бажала тобі лиха? Хіба не зрозуміла б, які прикриття можуть спіткати тебе по службі через те, що в твоєму будинку мешкає революціонер? Хіба могла вона мати такий намір, коли заповідала тобі будинок разом з усіма пожилцями, а з тебе взяла оту обіцянку?

— Та не думаю...

— Ну от, бачиш...

— А що я маю бачити?

— Те, що у випадку з Кнутті ти не зв'язаний обіцянкою, та й годі.

— Ти певна?

— Цілком!

Францові зрозумілі її аргументи. Одначе з другого боку, обіцянка є обіцянка, цей принцип для колишнього бойскаута священний. Чи ж можна порушити свою обіцянку при перших же ускладненнях? А Сільвіо Кнутті якраз і є першим ускладненням з будинком тітки Лені.

А що станеться, коли він раптом звелить своєму пожилцеві виселитися з квартири? В одну мить на нього накинуться і орендне бюро, і товариство охорони прав наймачів, і спілка квартиронаймачів. Недаремно ж Франц читає «Домовласника»! Відмову в квартирі треба обґрунтувати. Належність до незабороненої (на жаль!) партії навряд чи придасться як підстава для виселення. Адже демократія захищає і своїх противників, гарантуючи їм свободу партійності та поглядів. Тим більше коли йдеться про права окремих громадян.

— Найкраще, — каже Франц, — я обговорю все з фахівцем із бюро обслуговування.

— Так і зроби, — каже Труді.

Але тут у неї раптом виникає одна чудова думка.

— Дельф Ваннер! — радісно вигукує вона. — І як це я зразу не догадалася?

Труді завжди була розумна жінка. Ваннер, її шуряк, — один з

найбагатших підприємців-будівельників і власників нерухомого майна в місті, крім того, він ще й майор та командир батальйону. Не раз Труді заздрила сестрі, не по-справжньому, а так, тільки подумки, і власне не на Дельфа, а на той широкий стиль життя, який Рут могла дозволити собі завдяки Дельфовому багатству. Сукні вона купує в Парижі або в Римі, взуття — в Мілані. І, звичайно, їздить власною машиною. Дочка виховується в гуманітарній школі в Гаслібергу, син — в альпійському інтернаті в Граубюндені. Все їй потрібне тільки найкраще, найдорожче. Але вдома Дельф — деспот, скаржитися Рут. Подружжя, здається, вичерпало себе для взаємної любові, але вигодами життя вони користуються спільно: затишною віллою з опалюваним басейном та парком, просторим шале у Венгені біля підніжжя Юнгфрау та Зільбергорна, власною квартирою в Ментоні на Лазуровому березі, де в них стоїть власна яхта, — саме там Рут нещодавно знайшла собі приятеля, а може, й коханця, Труді точно не знає, він, як кажуть, власник готелю. Відколи дочки Відеркера почули про таємничого француза-південця, в них раптом спалахнув інтерес до тітки Рут, з якою вони досі бачилися лише зрідка.

Кажуть, хто Ваннерові дасть мізинця, тому він і руку зразу відкусить. Бо успіхи збуджують заздрість, а заздрість має злого язика. Але як шуряк Дельф завжди був цілком порядною, щирою на допомогу людиною. Зрештою, не випадково ж він майор, а Франц знає з першоджерела, що на Новий рік його зроблять підполковником, — одне слово, це людина, гідна всілякої пошани. А його ділова спритність? Хіба за це людина варта осуду? Поки у нас вільне товарно-грошове господарство — звичайно ж, ні. Адже таким, як Дельф, усі — навіть різні Сільвіо Кнутті — завдячують свою свободу й добробут.

3

І все ж таки Франц злякався.

Здібний шуряк, не полінувавшись ґрунтовно й фахово оглянути будинок тітки Лені, після недовгого розмірковування знайшов раду — єдино можливу, за його словами. Його вирок був компетентний і відвертий: усе занедбано, все прогнило, стара руїна, та й годі! Реально оцінюючи становище, він бачить лише дві можливості: або знесення й новобудова, або капітальний ремонт.

Франц забув язика в роті.

Тоді боязко сказав: неможливо!

Неможливо? Чому?

Він дав обіцянку! Дельфова пропозиція прямо суперечить тому, що він, Франц, свого часу пообіцяв тітці. Адже доведеться виселити всіх пожилців?

Авжеж, інакше нічого не вийде.

А чи не буде він потім змушений значно підвищити плату за квартири?

Цього теж уникнути не вдасться.

Ох, проклятуший будинок! Немає іншого, простішого виходу?

Якщо він не зробить цього тепер, каже шуряк, то ризикує, що одного чудового дня в будинку прорве труби або станеться щось подібне. У підвалі розростається грибок, а електропроводка — це просто жах, геть застаріла та й, мабуть, від самого початку була зроблена недбало, тож нехай Франц іще дякує богові, що будинок досі не згорів. Хіба пожежна інспекція ніколи не робила тут перевірки?

Франц уявлення не має.

У нього таке відчуття, ніби він ні про що не має уявлення, ніби він просто власник аварійного будинку, який першої-ліпшої миті може спалахнути, як солома, може вибухнути із страшним гуркотом або раптом опиниться у воді — чистій або навіть стічній — і так чи так дійде свого кінця: завалиться, мов карткова хатка. А що, як при цьому будуть потерпілі, а то й жертви? Хто тоді відповідатиме? Безперечно ж,

він, Франц Відеркер-Флюк, легковажний і безвідповідальний домовласник, що думав тільки про «додаток» до своєї платні, про власну шкуру.

Приголомшливі висновки для такої сумлінної людини. Не дивно, що Франц посилає той будинок під три чорти.

Добре хоч те, розважливо каже Труді, що нарешті його оглянув фахівець. Мабуть, це слід було зробити зразу ж по смерті тітки Лені. Отож-бо й є, що наш брат на цьому не розуміється, та й тітку не можна звинувачувати, що вона про все це й гадки не мала.

Знесення, новобудова, перебудова?

Франц почуває себе наче побитий. Він уже передбачає, як виникають подальші труднощі: де ж узяти грошей? Чи там капітальний ремонт, чи новобудова — все це поглине величезні суми! Раптом його пронизує підозра: а чи не хоче шуряк Дельф привласнити цей дім собі? Недарма ж бо кажуть: хто Ваннерові дасть мізинця...

Та ні, про це Ваннер зовсім не думає; навпаки, без будь-якого прохання він дає згоду взяти на себе іпотеки. А тоді фінансування перстає бути проблемою, адже він член адміністративної ради кредитно-іпотечного банку й охоче сприятиме там Францові. Тітка однаково вчинила неправильно, знизивши іпотечний борг до такого дріб'язку, — з великими боргами ведеться краще: по-перше, через податки, по-друге, через знецінення грошей, що має наслідком безболісне зменшення боргу. Само собою зрозуміло, що «Акціонерне товариство Ваннер» згодне цілком фахово чи то збудувати новий дім, чи провести капітальний ремонт — «за родинним тарифом», як мимохідь зазначає Ваннер.

А обіцянка тітці Лені?..

Франца все ще беруть сумніви. Поступово вони, правда, під обстрілом супротивних аргументів відступають, але з вихованою в ньому людиною слова доводиться вести ар'єргардні бої. Франц не така людина, щоб спрощувати становище. Може, якраз тому шеф не може обійтись без нього як без своєї правої руки.

Чи ж можна, запитує себе ще раз Франц, зробити протилежне тому, що ти колись обіцяв?

А ти уяви собі, починають Труді та її шуряк вирішальний раунд, уяви собі, що тітка Лені ще жива і, отже, будинок досі належить їй, уяви собі таке, а тоді запитай себе: чи змінило б це щось у аварійному стані будівлі? Хіба ж через те труби були б менш заіржавлені, електрообладнання менш спрацьоване? Далі уяви собі, що якийсь фахівець так само змушений відверто сказати добрій тітці, як воно все насправді є, — то ти думаєш, вона змогла б учинити щось інше, а не те, що й ти муситимеш неминуче вчинити, тобто провести капітальний ремонт або поставити новий будинок? Це ж сила обставин, уникнути яких не змогла б і тітка Лені. А якби вона ще зрозуміла, що аварійний стан будинку загрожує небезпекою передусім його мешканцям, то невже, ти думаєш, вона наперекір усьому сказала б «ні»?

Сперечатися з аргументами Труді й Дельфа йому несила, це Францові ясно. Ет, якби ж то можна було запитати тітку, для певності! А що таке неможливе, то він мусить спробувати діяти в її дусі, а також у дусі лорда, бо той теж володів будинком, а може, навіть кількома. І, звичайно ж, проти обставин, був би безсилий і він, отож неодмінно зрозумів би, що обіцянку, якої не можна додержати внаслідок зміни умов, можна з чистим сумлінням підшити до справи, і край.

І все ж таки Франц хоче сам оглянути будинок.

А чого ж. Шуряк залюбки піде з ним, щоб пояснити йому, що й до чого. Та оскільки будинок так чи так треба буде звільнити від людей, він пропонує попередити всіх жильців щодо найближчого строку. Тоді буде досить часу, щоб у разі якихось ускладнень мати змогу великодушно подовжити його. Негайне оповіщення жильців — у їхніх же таки родинних інтересах. Поки вони доб'ються дозволу на будівництво чи поки будуть готові плани капітального ремонту, ще мине чимало часу.

Що там не кажи про Ваннера, а він не якийсь нелюд — що ні, то ні. Труді раптом подумала, а чи не помиляється Рут, твердячи, ніби з Дельфом не можна жити в злагоді.

4

Настала весна. Франц може знову щосуботи тренуватись на своєму велосипеді. Правда, іноді ще йде сніг,— зима ніби повертається на короткий час, — але майже зразу той сніг і розтає. У сонячні дні буває вже по-справжньому тепло, і тоді Франц залюбки їздить ціліснінький день аж до сутінків. Отож і набуває дедалі кращої спортивної форми. Він записався на кільцеву подорож навколо Сіцилії. У Голландії він уже побував, а от на Сіцилії ще ні разу.

Ось і березень настав, а там невдовзі й червень. Не можна послаблювати зусиль: легені, м'язи ніг, спина — усе має бути на рівні вимог. Хоча з ними поїде ваговозик і буде лікар, який подбає про всякі несподіванки, але ж їдеш у подорож не для того, щоб потім вийти з ладу.

Франц систематично поліпшує свою форму і при цьому чуває себе добре, як ніколи раніше. Тож правду кажуть: «Здорове тіло підкоряється тобі». І не тільки підкоряється, а й радість дає.

Бюро обслуговування нерухомої власності розіслало оповістки про виселення, але не в формі категоричного листа, а як чемне прохання з обгрунтованим поясненням неминучості цього заходу. Такий лист, безперечно, переконає пожителів. У всякому разі, досі не було жодного протесту. Сила обставин, як виявляється, на боці Франца.

А якось уві сні він побачив пожежу. Горів будинок, але він не міг сказати напевне, що то будинок тітки Лені. Це сталося серед ночі, але всі обличчя були освітлені полум'ям. Люди, що дивилися на пожежу, сміялися, плескали в долоні. Полум'я сягнуло мансарди, і щоразу, коли якась кроква, здіймаючи снопи іскор, падала у вогненне море, всім ставало ще радісніше, ще веселіше. То було мов народне свято, забава, а не якесь там лихо. І раптом Франц опинився у підвалі, де веселий люд розграбував склад вина. Усі пили просто з пляшок, а будинок тим часом палахкотів, і це нікого не турбувало, так само як і вода, що стояла там уже аж до кісточок. Чоловіки підкочували штани, жінки скидали черевики і ставили їх на підвальні сходи. І Дельф був там і сміявся. Всі тупотіли, хлюпались у воді, обливалися. Аж раптом чийсь жіночий голос заверещав: «Жаба!» — і всі кинулися ловити жабу, хоч ніхто тієї жаби й не бачив. Люди простягались у воді на повен зріст, знову підводилися, промоклі, сп'янілі; Франц теж падав і підводився, а якась дівчина, мокра як хлющ, зі сміхом ухопилась за нього...

Прокинувшись після цього сну, Франц відчув неабияке задоволення. Йому захотілося не йти на роботу, а сісти на велосипеда і поїздити. Але ж у перспективі — червень. І Сіцилія.

Щодо будинку, то Франц вирішив відремонтувати його, а не зносити. До цього, вважав він, його зобов'язує пам'ять про тітку Лені. Будинок залишиться її будинком, хоч і в оновлених шатах. Це буде знак його пошани і вдячності до тітки.

Але прикрощі є, їх не минеш. Обидві дочки зненацька заявили, що за рік або два вони хочуть залишити батьківський дім і тоді, як вони вважають, квартира у відремонтованому будинку тітки Лені була б для них саме тим що треба.

Як вони собі це уявляють, ці жовтороті дівулі? Про таке й мови не може бути, хоча б із самих фінансових міркувань, не кажучи вже про моральні. Хай би спочатку чогось навчилися, чимось стали. До того ж Зузі, молодша, залишилась на другий рік у восьмому класі. Вона заявила, що це, мовляв, не ганьба, адже нащадки Ваннера взагалі вилетіли з державної школи. Але, по-перше, це не зовсім так. По-друге, Відеркери — не Ваннери. Зента, що на два роки старша від Зузі й ходить у жіночу школу, сказала: «Ет, усе це пусте! Адже скоро в нас — у нас! — буде власний дім, а чого нам ще треба?»

В душі Францові соромно за своїх дочок: що за наївне невґластво! В чому ж було неправильним їхнє батьківське виховання? Та нехай, згодом якось усе владнається, і ці вибрики минуться.

Тим часом у фірмі «Ваннер» опрацьовують плани ремонту.

Навіть Сільвіо Кнутті не протестував проти виселення, не заперечував. Францові це дивно, він чогось чекав, але тим краще, тепер, здається, усе йде без перешкод. Справу залагоджено як годиться, сила обставин — це сила обставин. Франц не проти того, щоб Кнутті й надалі залишився для нього тільки прізвищем. З носієм цього прізвища він особисто ніколи не був знайомий і не має бажання знайомитись.

Весна — з будь-якого погляду чудова пора року. Легко й наче непомітно розв'язуються всі проблеми.

Франц запобігливо повідомив свого шефа, а для певності — й вахмістра Санчі, про те, що він виселив зі свого будинку червоного Кнутті, якого дістав у спадок як квартиранта.

Шеф, добродушний здоровань, спокійно посмоксував свою люльку і тільки й мовив:

— Так, так... Гм... гм...

А Санчі, наче він і уявлення ні про що не має, запитав під час телефонної розмови:

— Як, кажете, його звать?.. Кнутті? А на ім'я?.. Сільвіо? То він із червоних?.. Гаразд, гаразд, я собі занотую. А ви не знаєте, куди він переїде?.. Та ні, пусте, потім з'ясуємо...

Франц трохи розчарований. У поведінці шефа й вахмістра йому вчувається байдужість. Вони й уявити собі не можуть, як нелегко було йому позбутися того Кнутті! Та, може, втішає себе Франц, їхня байдужість була вдавана, може, так треба задля секретності, звичайної в таких випадках...

В усякому разі він, Франц Відеркер-Флюк, зробив те, чого від нього й слід було сподіватися.